

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ โรงเรียนบ้านห้วยทราย

The Development of an Internal Education Quality Assurance System to Promote Participation of Ban Huaisai School

วชิระ พลพิทักษ์¹

Vachira Pholphithuk¹

Received: 28 ก.ย. 2564

Revised: 13 ก.พ. 2565

Accepted: 15 ก.พ. 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และ 2) ศึกษาผลการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 14 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 121 คน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 20 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 96 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึก ผลการวิจัย พบว่า

1. ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ โรงเรียน ได้จัดงบประมาณในการดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันจัดทำคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 2) กระบวนการ ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน การนิเทศ กำกับติดตาม และ 3) ผลผลิต ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจและความสามารถของกลุ่มเป้าหมายในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในแบบมีส่วนร่วม ความพึงพอใจในการดำเนินงานตามระบบ และผลการประเมินคุณภาพภายนอก

2. ผลการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่า 1) กลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก 2) ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานตามระบบ อยู่ระดับมากที่สุด และ 3) โรงเรียนผ่านการประเมินภายนอกรอบที่ 4 ในปี 2564

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบ, ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, การมีส่วนร่วม

Abstract

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และ 2) ศึกษาผลการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 14 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 121 คน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 20 คน และผู้ปกครอง

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยทราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อีเมล: Dr.vachira@gmail.com

¹ Director of Ban Huaisai School under Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1

Email: Dr.vachira@gmail.com

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 96 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึก ผลการวิจัย พบว่า

1. ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ โรงเรียน ได้จัดงบประมาณในการดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันจัดทำคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 2) กระบวนการ ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน การนิเทศ กำกับติดตาม และ 3) ผลผลิต ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจและความสามารถของกลุ่มเป้าหมายในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในแบบมีส่วนร่วม ความพึงพอใจในการดำเนินงานตามระบบ และผลการประเมินคุณภาพภายนอก

2. ผลการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่า 1) กลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก 2) ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานตามระบบ อยู่ระดับมากที่สุด และ 3) โรงเรียนผ่านการประเมินภายนอกรอบที่ 4 ในปี 2564

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบ, ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, การมีส่วนร่วม

Abstract

The key purposes of this research were 1) to develop an internal education quality assurance system to promote participation, and 2) to examine the results of the implementation of the developed system carried out at Ban Huaisai School. The design of the research was action research. The target group consisted of 121 educational personnel members (5 basic education institution committees, 20 primary students, and 96 parents of primary students). The informants were 14 teachers and educational personnel members. Research instruments for data collection were a structured interview form and a note-taking form. The results were as follows:

1. The developed internal education quality assurance system to promote participation consisted of 1) Inputs, 2) Processes, and 3) Outputs. For Input, the school subsidized necessary and sufficient budgets for school operations. The teachers and educational personnel staff cooperated in making a handbook for internal quality assurance. For Process, it included workshops, learning activities to boost student qualities, and supervision and monitoring. Outputs, were knowledge, understanding, and competence of the target group in the operation of internal education quality assurance to promote participation, the satisfaction of the system, and the results of external quality assurance.

2. The results of the implementation of the developed system to promote participation revealed that 1) the target group's knowledge, understanding, and competence in the operation of the internal education quality assurance to promote participation were rated at a high level, 2) their satisfaction of the system was rated at the highest level, and 3) the school passed the 4th cycle of the external quality assessment in 2021.

Keywords: System development, Internal education quality assurance system, Participation

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดโดยให้ความสำคัญแตกต่างระหว่างบุคคล ปลุกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดแทรกไว้ในทุกงาน โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกัน พัฒนานักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2545) โดยได้กำหนดคุณภาพของการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามขั้นตอนที่กำหนด โดยได้มีการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ขึ้น เพื่อตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษา ทุกแห่งด้วยการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินคุณภาพภายนอกจากหน่วยงานที่เป็นกลาง เพราะจะทำให้เกิดกลไกในการตรวจสอบอย่างจริงจัง รวมทั้งกระตุ้นให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชาติ ถึงหน่วยงานที่เล็กที่สุด คือ สถานศึกษาและภายในห้องเรียนต้องมีการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550: 4)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 6 มาตราที่ 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดและพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2545) การประกันคุณภาพทางการศึกษาถือเป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตรและตรงกับความมุ่งหวังของสังคม (สงบ ลักษณะ, 2552: 374)

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่ทุกฝ่ายว่าการจัดการศึกษาทุกระดับ มีคุณภาพและจะคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐาน กระทรวงศึกษาธิการจึงให้มีการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีนโยบายปรับปรุงมาตรฐานและตัวชี้วัดให้มีจำนวนน้อยลง กระชับและสะท้อนถึงคุณภาพอย่างแท้จริง เน้นการประเมินตามสภาพจริง ไม่ยุ่งยาก สร้างมาตรฐานระบบการประเมิน เพื่อลดภาระการจัดเก็บข้อมูล ลดการจัดทำเอกสารที่ใช้ในการประเมิน รวมทั้งพัฒนาผู้ประเมินภายในให้มีมาตรฐาน มีความน่าเชื่อถือ สามารถให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษาได้ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรับใหม่จึงมีจำนวนไม่มาก แนวทางการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาจะเน้นการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพตามบริบทของสถานศึกษา ไม่เพิ่มภาระการจัดทำเอกสารให้สถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาผู้ประเมินภายในให้มีมาตรฐาน มีความน่าเชื่อถือ สามารถให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษาได้ ปรับกระบวนการทศนในการประเมินที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนา (evaluation and development) บนพื้นฐานบริบทของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทุนมนุษย์และเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคนในสถานศึกษาต้องรับรู้ และปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุถึงเป้าหมาย คือ มาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดและร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น (accountability) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559: 1)

มาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ทุกแห่ง มาตรฐานถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2545) มาตรฐานในบริบทนี้จึงเป็นมาตรฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยองค์รวม การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาทำให้เกิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการ

พัฒนาคุณภาพเพราะสถานศึกษาทุกแห่งรู้ว่าเป้าหมายการพัฒนาที่แท้จริงอยู่ที่ใด การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาจึงเป็น การให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา 2 ประการ ได้แก่ 1) สถานศึกษาทุกแห่งมีเกณฑ์เปรียบเทียบกับมาตรฐานซึ่งเป็นมาตรฐาน เดียวกัน 2) มาตรฐานทำให้สถานศึกษาเข้าใจชัดเจนว่าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปในทิศทางใด นอกจากนี้ การกำหนดมาตรฐาน ยังเป็นการกำหนดความคาดหวังที่ชัดเจนให้กับครู ผู้บริหาร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการร่วมมือร่วมพลังเพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนดตามมาตรฐาน การศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทุนมนุษย์และเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคนต้องรับรู้ และปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุถึงเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดและร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัด การศึกษาที่เกิดขึ้น (accountability) มาตรฐานการศึกษามีประโยชน์ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ผู้เรียน ทำให้เกิดการปรับปรุง และพัฒนาตนเองตามความคาดหวังของสังคมและประเทศชาติ ว่าต้องการคนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร จะทำอย่างไร จึงจะเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่มาตรฐานการศึกษากำหนด 2) ครู ใช้มาตรฐานเป็นกรอบแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองตามคุณลักษณะและคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อให้ผู้เรียน มีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนดไว้ 3) ท้องถิ่นและสถานศึกษา ใช้มาตรฐานเป็นแนวทางร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้ บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ 4) พ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชนและผู้นำชุมชน ใช้มาตรฐานเป็นเครื่องมือสื่อสารให้ประชาชน ได้รับทราบกระบวนการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้นักไทยในท้องถิ่นเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้การจัดการศึกษาช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด 5) ประเทศชาติ ใช้มาตรฐานเป็นเครื่องมือ ที่ทำให้ทุกองค์กรประกอบของระบบการศึกษาขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน สู่เป้าหมายเดียวกัน และทำให้เกิดภาพการจัดการศึกษา ที่มีความหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554: 2-3)

การกำหนดมาตรฐานจึงเน้นที่คุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของกระบวนการบริหารและการจัดการ และคุณภาพ ของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) แนวคิดในการกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพผู้เรียนที่สังคมต้องการ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ (หมายถึงสุขภาพ สุขใจ) สติปัญญา ความรู้ (หมายถึงเป็นคนเก่ง) และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (หมายถึงเป็นคนดี ของคนรอบข้างและสังคม)” และในมาตรา 7 ที่ว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ เศรษฐกิจพอเพียง ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้ง ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 5-6) นอกจากนี้ เพื่อให้ก้าวทันกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคที่ความรู้และเทคโนโลยีเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว กระทรวงศึกษาธิการ ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ได้ประกาศวิสัยทัศน์เกี่ยวกับคนไทยยุคใหม่ว่า คนไทยยุคใหม่ ต้องได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสติรู้ทัน มีปัญญารู้คิด มีสมรรถนะและมีคุณธรรม รับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติ และเป็น พลเมืองที่ดีของโลก ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้มุ่งพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ดังนั้นในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน จึงมุ่งเน้นที่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยได้กำหนดมาตรฐาน การศึกษาย่อย จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานขั้นต้นในระดับปานกลาง มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร

และการคิดคำนวณ รวมทั้งการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนคุณภาพมาตรฐานขั้นสูง ได้แก่ ระดับดี ดีเลิศ และยอดเยี่ยม จะมุ่งเน้นไปที่คุณภาพมาตรฐานในระดับที่แตกต่างกัน ในเรื่องความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดและการแก้ปัญหา การมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และมีความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ สำหรับด้านคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานขั้นพื้นฐานในระดับปานกลาง มีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด และการมีสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม ส่วนคุณภาพมาตรฐานขั้นสูง ได้แก่ ระดับดี ดีเลิศ และยอดเยี่ยม จะมุ่งเน้นไปที่คุณภาพมาตรฐานในระดับที่แตกต่างกัน ในเรื่องความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย รวมทั้งการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกัน บนความแตกต่างและหลากหลาย 2) แนวคิดในการกำหนดมาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ การจัดการศึกษา ของสถานศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา ด้านการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร และด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ ด้านการบริหาร คุณภาพของสถานศึกษาเน้นที่การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจ ของสถานศึกษา รวมทั้งระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการของสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาจะเป็นตัวสะท้อนคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาได้เป็นอย่างดี หลักสูตรสถานศึกษา จะมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย แนวทาง วิธีการและเนื้อหาสาระที่เรียน ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ในสถานศึกษา ซึ่งจะสะท้อนว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ เจตคติและพฤติกรรมตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดไว้ หรือไม่ หลักสูตรที่ดีควรคำนึงถึงบริบทของผู้เรียน ท้องถิ่นและชุมชน มีการบูรณาการสาระการเรียนรู้ หรือจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม ที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน ตามขีดความสามารถ ทำให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์และสมดุลทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา ด้านการพัฒนาครู และบุคลากร ครูและบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การพัฒนาครู และบุคลากรเน้นไปที่ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพซึ่งต้องมีการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการจำเป็นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของ บุคคลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ สภาพแวดล้อม และการบริการที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา สถานศึกษาที่มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนที่มั่นคง สะอาด มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอ มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนมีการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียน ดำเนินชีวิตอยู่ในสถานศึกษาได้อย่างมีความสุข ปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งจะส่งผลถึงความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนด้วย มาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการมุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานขั้นต้น ในระดับปานกลาง ที่เป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดและระบบบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา ส่วนคุณภาพมาตรฐานขั้นสูง ได้แก่ ระดับดี ดีเลิศ และยอดเยี่ยม จะมุ่งเน้นไปที่คุณภาพมาตรฐานในระดับที่แตกต่างกันในเรื่องการดำเนินการพัฒนาวิชาการ การพัฒนาครูและบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม รวมทั้งการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา 3) แนวคิดในการกำหนด มาตรฐานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการจัดการเรียนการสอนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนซึ่งจะบ่งบอกถึงคุณภาพการจัดการศึกษา ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนที่ยอมรับกันว่าส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้อย่างแท้จริง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเน้นที่การปฏิบัติ (active learning) เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิดและการปฏิบัติที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทน มาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ มุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานขั้นต้นในระดับ “ปานกลาง” ที่การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง รวมทั้งความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตลอดจนการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและการนำผลมาพัฒนาผู้เรียน ส่วนคุณภาพมาตรฐานขั้นสูง ได้แก่ ระดับดี ดีเลิศ และยอดเยี่ยม จะมุ่งเน้นไปที่คุณภาพมาตรฐานในระดับที่แตกต่างกัน ในเรื่องการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก

รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 5-9)

โรงเรียนบ้านห้วยทราย เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคม อารมณ์และสติปัญญา ให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการช่วงวัย โดยมุ่งจัดการศึกษาที่มีมาตรฐาน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสทางการศึกษาโดยเน้นคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้นักเรียนมีทักษะชีวิต (โรงเรียนบ้านห้วยทราย, 2562) เพราะการบริหารโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จำเป็นต้องระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานการศึกษา หน่วยงาน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อน โดยการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการเช่นเดียวกับการบริหารหรือดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่ต้องมีการดำเนินงานให้เป็นระบบครบวงจรโดยมีขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ อันจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด รวมทั้งมีจุดอ่อนหรือปัญหาในเรื่องใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานระยะต่อไปบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพจากหลักการดังกล่าว คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพทางการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและคุณภาพต่อผู้เรียน จึงได้ดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานและเป็นการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยได้ดำเนินการพัฒนาในรอบปีการศึกษา 2562-2563 โดยอาศัยรูปแบบการพัฒนาระบบแบบ The System Development Life Cycle SDLC จำนวน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การศึกษาระบบ (Systems Investigation) การวิเคราะห์ระบบ (Systems Analysis) การออกแบบระบบ (Systems Design) การใช้ระบบ (Systems Implementation) การบำรุงรักษาและการทบทวนระบบ (Systems Maintenance and Review) และกระบวนการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยวงจรเดมิง (PDCA) เป็นกรอบและกระบวนการในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย โดยผลการพัฒนาได้นำเสนอในรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียน

บ้านห้วยทราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย มีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 14 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1.2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านห้วยทราย จำนวน 5 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยทราย ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 20 คน จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

1.2.3 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านห้วยทราย ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 96 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ภายในสถานศึกษาขึ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ ทั้งแบบไม่มีโครงสร้างและแบบมีโครงสร้าง

2.1.2 กำหนดขอบเขตในการสัมภาษณ์

2.1.3 จัดสร้างแบบสัมภาษณ์การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและโครงสร้าง แล้วทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ท่านที่ 1 และ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย ท่านที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลและประเมินผล ท่านที่ 4 และ 5 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพ การศึกษาภายใน

2.1.5 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องแบบสัมภาษณ์ (IOC) จากการประเมินแบบสัมภาษณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .80-1.00 ซึ่งมีความมากกว่า .50 จึงถือว่านำไปใช้ได้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546: 201)

2.1.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.2 แบบวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบวิเคราะห์ระบบ

2.2.2 กำหนดกรอบและขอบข่ายในการวิเคราะห์ระบบการพัฒนาระบบ

2.2.3 จัดสร้างแบบวิเคราะห์ระบบการพัฒนา ได้แก่ กระบวนการวางแผนเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพ การศึกษา กระบวนการปฏิบัติตามแผนเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา กระบวนการประเมินผลการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา การนำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ

2.4 นำแบบวิเคราะห์ระบบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและโครงสร้าง แล้วทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ หรือประเด็นที่ต้องการออกแบบวิเคราะห์ โดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ท่านที่ 1 และ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย ท่านที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลและประเมินผล ท่านที่ 4 และ 5 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

2.5 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องแบบวิเคราะห์ระบบ (IOC) จากการประเมินแบบวิเคราะห์ระบบ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .80-1.00 ซึ่งมีความมากกว่า .50 จึงถือว่านำไปใช้ได้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546: 201)

2.6 นำแบบวิเคราะห์ระบบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. แบบบันทึกการปฏิบัติงาน แบบบันทึกการประชุม และแบบบันทึกประจำวัน ซึ่งมีรูปแบบลักษณะเดียวกัน คือ เป็นเอกสารบันทึกข้อมูลในการทำงาน มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบบันทึก

3.2 กำหนดกรอบและขอบข่ายในแบบบันทึก

3.3 จัดสร้างแบบบันทึก

3.4 นำแบบบันทึกที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม แล้วทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ท่านที่ 1 และ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย ท่านที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลและประเมินผล ท่านที่ 4 และ 5 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

3.5 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องแบบบันทึกระบบ (IOC) จากการประเมินแบบบันทึกระบบ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .80-1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า .50 จึงถือว่านำไปใช้ได้ (สุชาติ ประสิทธิ์ รัฐสินธุ์, 2546: 201)

3.6 นำแบบบันทึกที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยทำการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ บันทึกการประชุม บันทึกประจำวัน และการประเมิน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการดำเนินการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาจากบันทึกความคิดเห็นต่าง ๆ กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาการดำเนินงานวิชาการ โดยการพัฒนาประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างดำเนินการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการในแต่ละวงจรปฏิบัติการ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการดำเนินการปฏิบัติงาน หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ทำการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการครบทั้ง 2 วงรอบแล้ว จึงทำการประเมินผลการดำเนินงาน นำคะแนนจากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่รวบรวมด้วยเทคนิคแบบสามเส้า (Triangulation) จากการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมมาจัดหมวดหมู่ตามกรอบการวิจัย

4.2 ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมดหลาย ๆ รอบ (Read and Re-read) แล้วหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่อการกำหนดทิศทาง (Trend) และสร้างข้อสรุป และนำเสนอโดยอิงกรอบการศึกษาโดยการบรรยาย (Narrative Form) พร้อมอ้างอิงข้อมูลบางส่วนซึ่งเป็นมาของข้อสรุปนั้น

สรุปผล

จากการวิจัย พบว่าการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ดำเนินการ 2 วงรอบ ดังนี้

วงรอบที่ 1 พบว่าการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย ได้ดำเนินการตามการพัฒนาระบบ 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาระบบ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การใช้ระบบ การบำรุงรักษาและการทบทวนระบบ โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาการประชุมเชิงปฏิบัติการ การดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย พบว่าคณะทำงานที่โรงเรียนแต่งตั้งครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพ

การศึกษาอยู่ในระดับน้อย การวางแผนและกำหนดทางเลือก พบว่าเป็นปัญหาของผู้บริหาร ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการอยู่ในระดับน้อย การกำหนดทางเลือกในการดำเนินการ ครูมีส่วนร่วมน้อย และการสรุปรวบรวมข้อมูลที่จะนำมา เป็นข้อมูลในการวางแผน ตลอดจนยังขาดการประมวลผลข้อมูลอย่างเป็นระบบ ขึ้นการวิเคราะห์ระบบโดยการประชุม เชิงปฏิบัติการทำให้คณะทำงานของโรงเรียนและคณะครูมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นเกี่ยวกับ แผนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย ที่เป็น กระบวนการอย่างเป็นระบบ สามารถปฏิบัติการระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยทราย มีกิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่ 3 กิจกรรม ได้แก่ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดกระบวนการและวิธีปฏิบัติ ของระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการกำกับติดตามประเมินผล ขึ้นการใช้ระบบโดยการประชุมกำกับติดตามในภาพรวม ระดับสถานศึกษาเดือนละ 1 ครั้ง มีการปฏิบัติงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่กำหนดแนวทาง ไว้เป็นคู่มือการดำเนินงาน แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเพราะคณะทำงานของโรงเรียนยังไม่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการ ประกันคุณภาพการศึกษาได้ทุกเรื่อง การเตรียมพร้อมด้านเอกสารและคู่มือการปฏิบัติงานยังไม่ตรงตามความต้องการของครู

วงรอบที่ 2 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียน บ้านห้วยทราย ได้ดำเนินการตามการพัฒนาระบบ 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาระบบ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การใช้ระบบ การบำรุงรักษาและการทบทวนระบบ โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาการประชุมเชิงปฏิบัติการ การดำเนินงานการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย ผลจากการพัฒนาพบว่า ผลการดำเนินการพัฒนาระบบทั้ง 5 ขั้น บรรลุเป้าหมาย คณะทำงานได้รับผิดชอบในการกำกับติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สู่นักเรียนของครู โดยมุ่งเน้นความสำเร็จตามกรอบมาตรฐานการศึกษา มีการตรวจแผนปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สู่คุณภาพผู้เรียนด้วยความเอาใจใส่รับผิดชอบต่อการงานที่ได้รับมอบหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังผลการวิจัย พบว่า 1) ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1.1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ โรงเรียนได้จัดงบประมาณในการดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม ครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมกันจัดทำคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 1.2) กระบวนการ ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สู่คุณภาพผู้เรียน การนิเทศกำกับติดตาม และ 1.3) ผลผลิต ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจและความสามารถของกลุ่มเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ประกันคุณภาพภายในแบบมีส่วนร่วม ความพึงพอใจในการดำเนินงานตามระบบ และผลการประเมินคุณภาพภายนอก 2) ผลการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่า 2.1) กลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก 2.2) ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ในการดำเนินงานตามระบบ อยู่ระดับมากที่สุด และ 2.3) โรงเรียนผ่านการประเมินภายนอกรอบที่ 4 ในปี 2564

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่าด้านปัจจัย โรงเรียน ได้จัดงบประมาณในการดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนร่วมกันจัดทำคู่มือ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างพอเพียง ด้านการดำเนินการ มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่ผู้เรียน ดำเนินการใช้ระบบประกันคุณภาพภายใน นิเทศกำกับติดตาม ด้านสังเกตการณ์ มีการใช้แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก และแบบวิเคราะห์ และด้านสะท้อนกลับ นำผลการดำเนินงานมาปรับปรุง ใหม่ขึ้น ดังนั้นการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย ได้บรรลุกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนในการพัฒนาระบบตามรูปแบบ SDLC โดยประกอบด้วย การศึกษาระบบ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การใช้ระบบ การบำรุงรักษาและการทบทวนระบบ โดยมีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมความคิดเห็น

เพื่อกำหนดกระบวนการและวิธีการปฏิบัติของระบบประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่องมาจากผู้วิจัย มีการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และรูปแบบการบริหารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่พัฒนาตามรูปแบบวงจรเดมมิง (PDCA) โดยมีการนิเทศกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ซึ่งพัฒนาความสำเร็จตามกรอบมาตรฐานการศึกษา ทำให้ผลจากการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านห้วยทราย ทำให้คณะทำงานได้รับผิดชอบในการกำกับติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่นักเรียนของครูโดยมุ่งเน้นความสำเร็จตามกรอบมาตรฐานการศึกษา มีการตรวจแผนปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่นักเรียนด้วยความเอาใจใส่รับผิดชอบต่อการงานที่ได้รับมอบหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับสุรสิทธิ์ จันทร์แสงศรี, อมร มะลาศรี และสมศรี เยาวกรณ์ (2562: 137) ที่กล่าวว่าจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการกำกับตนเองในการเรียนรู้ของนักเรียน ถือเป็นกระบวนการที่พัฒนาคณะครู ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการกำกับตนเองในการเรียนรู้ เข้าใจแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การออกแบบและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการกำกับตนเองในการเรียนรู้ของนักเรียน กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีการวางแผนการปฏิบัติ การรวบรวมข้อมูล และการสะท้อนผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ในวงจรต่อไป และสอดคล้องกับปัญญนันต์ บุญธิมา (2561: 173-174) ที่กล่าวว่า การสร้างรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนวัดห้วยม้าโก้ง ในรูป Model มีชื่อว่า 6 5 2 Model ที่ประกอบด้วย การดำเนินการระดับโรงเรียน 6 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจผลการดำเนินงาน 2) ประสานเตรียมการ 3) วางแผนและดำเนินงาน 4) ติดตามตรวจสอบเพื่อพัฒนา 5) สะท้อนคุณภาพเพื่อปรับปรุง 6) ประเมินตนเองและประเมินรูปแบบ การดำเนินการระดับห้องเรียน 5 ประเด็นหลัก คือ 1) บริหารจัดการห้องเรียน 2) เพิ่มศักยภาพความเป็นครู 3) จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) วัดผลประเมินผลอย่างหลากหลาย 5) พัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ และคุณภาพนักเรียน มุ่งเน้นที่คุณภาพผู้เรียน 2 ด้าน คือ 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

2. ผลการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่ากลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน อยู่ในระดับมาก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีความพึงพอใจในการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน อยู่ระดับมากที่สุด และโรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ดี ส่งผลให้ผ่านการประเมินภายนอกรอบที่ 4 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (สมศ.) ดังนั้นผลการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ต้องดำเนินการในขั้นการออกแบบระบบ ทำให้ครูผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาระบบให้มากขึ้น สามารถสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และการกำกับติดตาม และผู้บริหารร่วมประชุมกับครูเดือนละ 1 ครั้ง เกี่ยวกับการปฏิบัติงานได้ตามที่กำหนด และในขั้นการบำรุงรักษา และการทบทวนระบบ ทำให้ได้ทราบข้อมูลที่เป็นจุดเด่น คณะทำงานและครูได้ตามกำหนดทั้ง 3 กิจกรรม ซึ่งจากความสำเร็จในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดังกล่าวจึงเป็นผลทำให้โรงเรียนบ้านห้วยทรายผ่านการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับดีมาก และผ่านการประเมินภายนอกรอบที่ 4 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากรูปแบบการบริหารงานที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย จึงทำให้ได้รับความร่วมมือและส่งเสริมให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินดา ศิริวรรณ (2560: 176) ที่กล่าวว่ากระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่ายได้เข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการระดมความคิดและศักยภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่ มาร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมกันแก้ไขปัญหา อันเป็นการสร้างจิตสำนึกหน้าที่รับผิดชอบที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมาย บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาทิดศักดิ์ สิริวิทย์โก (2562: 392) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียน

รอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการวิจัย พบว่าการที่จะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น จะต้องมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและภายในระบบต้องสามารถยืดหยุ่นได้ โดยเริ่มจากผู้บริหารต้องมีการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับครูให้มีเป้าหมายเดียวกันที่จะมุ่งมั่นช่วยเหลือนักเรียนในการดูแล รวมทั้งสร้างการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ แล้วนำมาวิเคราะห์ และสรุปผลร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่ดำเนินการจึงจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นจึงควรนำผลการวิจัยดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาการทำงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต่อไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 การดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารควรจะให้การสนับสนุนโดยกำหนดนโยบายการพัฒนาที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม มีการกำหนดภาระงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ การสนับสนุนด้านงบประมาณ และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยบรรจุเป็นแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

1.3 การดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในครั้งนี้ ได้ออกแบบและวิเคราะห์ระบบให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทและสภาพปัญหาของโรงเรียนบ้านห้วยทราย หากมีการนำระบบดังกล่าวไปใช้กับสถานศึกษาอื่นจึงควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและออกแบบระบบให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้น เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยและพัฒนาโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีอื่น ๆ ที่มีในอนาคตเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการดำเนินการตามรูปแบบที่ดำเนินการนี้ เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาระบบที่มีความเหมาะสมและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินตา ศิริวรรณ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 4(1), 176-187.

ปิยานันต์ บุญธิมา. (2561). *การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนวัดห้วยม้าโค้งด้วยแนวคิดแบบโคเซ็น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

พระมหากิตติศักดิ์ สิริวิฑูมโก. (2562). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณแก่น*, 6(3), 377-394.

โรงเรียนบ้านห้วยทราย. (2562). *แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2562*. อุดรธานี. นครพนม: โรงเรียนบ้านห้วยทราย.

สงป ลักษณะ. (2552). *หลักการประกันคุณภาพทางการศึกษา*. ม.ป.ท.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สามลดา.

สุรสิทธิ์ จันทร์แสงศรี, อมร มะลาศรี และสมิคร เขียวกรณ์. (2562). การพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการกำกับตนเองในการเรียนรู้ของนักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนคลองขามวิทยาการ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 13(2), 128-139.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *คู่มือการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ปฏิรูป การศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2550). *มาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.